

F E N Y V E S K A T A L I N

KÉPZELT ASSZIMILÁCIÓ?

Négy zsidó értelmiségi nemzedék önképe

CORVINA

Tartalom

ELŐSZÓ 9

BEVEZETÉS 11

Személyes irodalom és életrajzi lexikon – mint forrás – A lexikoncikk mint önreprezentáció – Ki zsidó, és miért? – Az összehasonlíthatatlan összehasonlítása – Miről „árulkodik” a szöveg?

I. AZ ELŐFUTÁROK 29

Zsidó felvilágosodás Magyarországon 29

Héber felvilágosodás – Jiddis anyanyelvűség és latin tudományosság –

A magyarországi zsidó kultúra jogi keretei – Az oktatás szabályozásának következményei –

Az anyanyelvhasználat tiltása és a nyelvsváltás kezdetei – Névrendelet, névválasztás, névváltás –

Az átmenet kezdete – A német diadala

II. AZ ELSŐ NEMZEDÉK 43

Beszédes nevek 43

Első nyelv, anyanyelv, legtöbbit használt nyelv. Bach · Saphir · Ágai 46

Kulturális identitás 51

Iskolák. Héder · Jesiva 53

Pályalehetőségek. Kereskedő · Hitszónok és tanár · Újságíró · Orvos 55

A zsidó család – költészet és valóság 62

A konvenciók járszalgján – Görbe tükörben – Értelem és érzelem

Vallás és/vagy felekezet? 69

Vallás. Sem, sem – A zsidóság mint erkölcs

Közösségeken belül és kívül. Zsidó közösségek · Változó csoporthatárok 75

III. A MÁSODIK NEMZEDÉK 81

Korszak és nemzedék 81

A névhasználat változásai 82

Ingadozó gyakorlat – A név – mint mágia és mint stratégia – A szülők választása: a névadás.

Nevek és jelentések · Tájak és nevek · Nevek és felekezetek – Gyorsuló magyarosodás.

Névváltoztatás és vallásváltás · A leggyakoribb családnevek · Evangélikus névpolitika ·

A romantika korának névmagyarosításai · Folytonosság a változásban

Két nyelvváltás között 94*Jiddisről németre – A német a zsinagógában***Magyarosodó nemzedék 98***A magyarosodás úttörője: Löw Lipót – Politikai döntés és érzelmi azonosulás – A többnyelvűség mint norma – A nyilvános és a magánnyelvhasználat szétválása***Két ágon ülve 106***A hagyományos oktatás formái. Héder · Melamed · Jesiva · Oktatási módszerek · A tanulás társadalmi funkciója – A jesiva és a gimnázium veszélyei – A kétkezi munka – Változó műveltségcsomópont. A német kultúra mint etalon · Az emancipáció hatása***A család – mítoszon innen és túl 117***A hagyományos zsidó család. A paradox pátriárka · Házasság és/vagy szerelem · Megszépítő messzeség? · A „zsidó nő” · Említetlen utódok · „Minden boldogtalan család a maga módján az”?***Egyén(ek), közösség(ek), kultúrák 127***A hagyományos zsidó közösség – Nem zsidók között – Viselkedés és kultúra. Kultúrsokk · Zsidó vircsaft***Beérkezettek 138****1848–49 és a magyarországi zsidók 141***Lelkes szemtanúk – Résztvevők – Vegyes érzelmekkel – A magyar nemzettel való összetartozás érzése – Az ellennarratíva hiánya – A forradalom és szabadságharc mint önéletrajzi adalék***Vallás, felekezet és/vagy nép, nemzet? 150***Felekezeti hovatartozás – Vallásváltók és a kitérés. A skót misszió · Goethével a kitérés ellen – Zsidó népiség és magyar nemzeti érzés – Piros-fehér-zöld cionizmus – Nyilvános megjelenés és felekezeti sajtó – Felekezeti irányzatok és a háromfelé szakadás – Felekezeteken kívül – Csoporthovatartozások***IV. A HARMADIK NEMZEDÉK 173****Nevek változóban 173***A névanyag jellemzői. A teljes névcserre · A folytonosság jelzései · Családnév, névváltoztatás***A nyelvi magyarosodás és a többnyelvűség állása 180***Nyelvtudás, nyelvhasználat – Zsidó zsargon és magyar anyanyelvűség***A zugikolától az egyetemig 184***Héder és más magániskolák – A felekezeti iskola modernizálódása – Választott tanulmányok – Térbeli mobilitás, közéleti tevékenység és újságírás***Konfliktusok, törésvonalak 191***Falusi zsidó/városi zsidó – Üvegplafon. Goldziher · Zsengeri · Az eötvösi elmélet · A treforti gyakorlat*

A zsidó közösség és értelmisége 199

A hitközség elnöke és Zsengeri · A „sine cura” és Goldziher. *Változatok a neológiára – A vallásosság átalakulása – Konzervatív neológok. Vallásvédő tanárok · Felekezet hitvallás nélkül? – A felekezet és a köz alkalmazásában*

V. A NEGYEDIK NEMZEDÉK 213

Család- és személynevek és ezek viszonya: a kulturális kongruencia 213

Nemzedék az önéletrajzi adalékok tükrében 216

Apák és fiúk

Szakítani a determinációval 221

Zsidónak születtek – Hit? Felekezet?

A zsidó családeshmény felbomlása 228

Szerelem, házasság, válás – Tervezett gyerekek, választott családok – Zsidók és finom emberek

Akkulturációs deficit és akkulturációs többlet 241

Antijudaizmus, antiszemitizmus, vagy amit akartok 245

Képzelt asszimiláció? 250

ZÁRSZÓ 263

HIVATKOZOTT IRODALOM 265

FÜGGELÉKEK 275

NÉVMUTATÓ 291